

Denna rapport är en sammanställning grundad på Utrikesdepartementets bedömningar. Rapporten gör inte anspråk på att ge en fullständig bild av läget för de mänskliga rättigheterna, demokrati och rättsstatens principer i landet. Information bör också sökas från andra källor.

MALAYSIA – Mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer: situationen per den 31 december 2021

I. SAMMANFATTNING

Malaysia är en federal konstitutionell monarki och en parlamentarisk demokrati. Grundläggande mänskliga rättigheter skyddas i grundlag och annan lagstiftning, men tillämpningen brister ofta. 2018 genomfördes ett politiskt maktskifte för första gången sedan självständigheten 1957, då regeringskoalitionen *Barisan Nasional* förlorade makten till oppositionskoalitionen *Pakatan Harapan*. *Pakatan Harapans* knappa två år i regeringsställning innebar en förbättring av respekten för mänskliga rättigheter, inte minst yttrande- och mötesfriheten. Framsteg gjordes också i kampen mot korruption och en viss ökad självständighet för myndigheter, särskilt åklagarväsendet, noterades.

Efter en tid av politisk turbulens föll regeringskoalitionen i början av 2020 och ersattes då av en regering som nästan helt bestod av malaj-muslimska partier. Sedan dess har de landvinningar som gjordes 2018-2019 i många fall gått förlorade. Yttrandefriheten har återigen försämrats, bland annat genom en ny förordning som straffbelägger spridandet av så kallade falska nyheter. Även mötesfriheten har inskränkts. Under 2021 förekom godtyckliga frihetsberövanden av människorättsförsvarare, journalister och oppositionspolitiker.

Malaysia har ett dualistiskt rättssystem. Ett sekulärt, som baseras på lagar som antas av parlamentet, och ett som baseras på sharialagar och som endast gäller för muslimer. Sharialagstiftning tillåter månggifte för muslimska män och innebär att muslimska kvinnor diskrimineras vid

bland annat skilsmässor, vårdnadstvister och arv. Shariadomstol kan utdöma spöstraff för utomäktenskapliga sexuella förbindelser och alkoholkonsumtion. Även allmän domstol kan döma män över 18 år till spöstraff med tyngre rotting.

Könsbaserad diskriminering är förbjuden enligt grundlagen, men det förekommer en systematisk underordning av muslimska kvinnor och flickor. En stor majoritet av de muslimska flickorna utsätts för könsstympning och barnäktenskap är tillåtet i de flesta delstaterna.

Sexuella handlingar mellan män är olagliga och kan bestraffas med spöstraff samt fängelse i upp till 20 år. Våld, gripanden och trakasserier av hbtqi-personer förekommer.

Regeringen har upprätthållit moratoriet avseende verkställande av dödsstraff som infördes 2018. Antalet dödsfall i förvar tros vara högre än vad som rapporteras officiellt. Polisen åtnjuter en hög grad av straffrihet.

Den ekonomiska utvecklingen de senaste årtiondena har bidragit till bättre levnadsförhållanden för stora delar av befolkningen, men inkomstklyftorna är stora. Personer som tillhör urfolk har betydligt lägre levnadsstandard och inkomster än befolkningsgenomsnittet. Alla medborgare har tillgång till sjukvård och utbildning, men barn som tillhör urfolk, liksom barn till flyktingar och migrantarbetare, har i vissa fall inte folkbokförts vid födseln, vilket gör att de kan nekas skolgång och sjukvård. Aga är tillåtet.

Det finns allvarliga brister i respekten för arbetstagares rättigheter. Landets miljontals migrantarbetare befinner sig i en särskilt utsatt situation. Tvångsarbete förekommer, trots att åtgärder har vidtagits av såväl företag som regeringen för att förbättra situationen.

II. RÄTTSSSTATENS PRINCIPER

Malaysia är en federal konstitutionell monarki. Landet är indelat i 13 delstater och tre federala territorier (Kuala Lumpur, den administrativa huvudstaden Putrajaya och ön Labuan). Rättsstatens principer samt grundläggande mänskliga rättigheter skyddas i grundlagen.

Grundlagen föreskriver, för vissa rättsområden, två parallella rättssystem: ett sekulärt baserat på lagar som antas av parlamentet och ett, som endast gäller för muslimer, baserat på sharialagar. Etniska malajer, cirka 55 procent av befolkningen, definieras enligt grundlagen som muslimer och omfattas av sharialagar i arvs- och familjerättsliga frågor och i frågor som rör exempelvis alkoholkonsumtion, kvinnors klädsel, hasardspel och umgänge mellan personer av olika kön. Sharialagstiftningen lyder under delstaternas rättsliga kompetens och varierar därmed mellan delstaterna. Delstaterna har rätt att stifta vissa lagar kopplade till sharialag, men dessa får inte strida mot federala lagar.

Överlag fungerar domstolsväsendet bättre än andra delar av rättsväsendet såsom polis, åklagare och kriminalvård. Landet rankades 2021 på plats 54 av 139 länder i *World Justice Projects* rättsstatsindex.

Flera fall av maktmissbruk från polisens sida har förekommit under 2021, inklusive dödsfall i förvar, tortyr och misshandel.

Civilsamhällesorganisationer har uppmärksammat dessa fall, men hittills har de inte lett till någon omfattande offentlig debatt eller till politiska initiativ för att få slut på kränkningarna och utkräva ansvar. Repressiva lagar har använts för att inleda förundersökningar mot dussintals människorättsförsvare.

Korruption förekommer inom politik och myndighetsutövning. Malaysia rankades på plats 62 av 180 granskade stater i *Transparency Internationals* index för upplevd korruption 2021, ett tapp på elva placeringar jämfört med 2019. Den malaysiska antikorrupsionsmyndigheten, med åklagarbefogenheter, har i några uppmärksammade fall lagt ned förundersökningar mot inflytelserika personer som misstänkts för korruption och penningtvätt.

Korrupsionsanklagelserna mot den tidigare premiärministern Najib har prövats i domstol. Najib har dömts till tolv års fängelse i första instans, och domen har fastställts i andra instans. Domen har överklagats till Högsta domstolen.

Malaysias kommission för mänskliga rättigheter (SUHAKAM) granskar och prövar anmälningar om kränkningar av mänskliga rättigheter.

Kommissionen fungerar också som rådgivare till regeringen i lagstiftningsfrågor. Kommissionen agerar relativt oberoende och ofta kritiskt mot regeringen, men har ett begränsat inflytande och ingen verkställighetsförmåga.

Rättssäkerhet

Grundlagen föreskriver allas likhet inför lagen. Misstänkta ska betraktas som oskyldiga tills motsatsen bevisats. Polisen har en skyldighet att informera en anhållen person om rätten att konsultera ett juridiskt ombud och om rätten att kontakta anhöriga. Det finns dock uppgifter om att polisen brister i sin informationsplikt.

Det finns inga skillnader mellan mäns och kvinnors tillgång till det sekulära rättsväsendet. Shariilagstiftningen diskriminerar emellertid mot kvinnor på flera sätt. Exempelvis värderas en kvinnas vittnesmål endast som hälften av en mans. De två rättssystemen kommer ibland i konflikt med varandra. Det har förekommit att icke-muslimska fäder har konverterat till islam och även ensidigt konverterat sina barn till islam för att vinna fördelar i vårdnadstvister. Högsta domstolen har dock slagit fast att båda vårdnadshavares samtycke krävs för att ändra ett barns religionstillhörighet.

Straffrihet och ansvarsutkrävande

Enligt bland annat *Human Rights Watch* förekommer det att staten underlåter att utreda anklagelser om människorättskränkningar i samband med polisiära frihetsberövanden, liksom kränkningar mot personer i fängelse och förvar. Polismisshandel, även om den orsakar dödsfall, leder sällan till åtal eller fällande dom. Polisen åtnjuter en hög grad av straffrihet.

Ett lagförslag om en oberoende instans för utredning av klagomål mot poliser (*Independent Police Conduct Commission, IPCC*) har lagts fram i parlamentet och antagits i en första läsning. *Human Rights Watch*, *Amnesty International* och andra organisationer har riktat skarp kritik mot förslaget och menar att lagen, om den antas, skulle innebära ett steg tillbaka jämfört med nuvarande ordning, bland annat eftersom den föreslagna kommissionen skulle sakna grundläggande befogenheter, som

effektiv utredningskapacitet och befogenhet att besluta om disciplinära påföljder.

III. DEMOKRATI

De politiska rättigheterna och de politiska institutionerna

Kungen är statschef. Uppdraget roterar mellan de nio sultanerna vart femte år. Kungen har främst ceremoniella funktioner, men är också överbefälhavare och godkänner bland annat viktiga lagförslag och utnämningar. Nio av Malaysias 13 delstater är ärftliga sultanat medan övriga fyra styrs av en guvernör utsedd av kungen. Varje sultan har en roll som beskyddare av islam i sin delstat medan kungen har motsvarande roll för de federala territorierna.

Parlamentet består av två kamrar: senaten och representanthuset. Varje delstat har ett delstatsparlament och en delstatsregering ledd av en så kallad *Chief Minister*. Allmänna val hålls minst vart femte år. Valsystemet bygger enligt brittisk modell på majoritetsval i enmansvalkretsar. Politisk pluralism råder. I nuvarande regeringsunderlag ingår fyra större partier med stöd av flera småpartier och ett par oberoende ledamöter. Åtta oppositionspartier är representerade i parlamentet. För medlemskap i vissa partier krävs särskild etnisk tillhörighet. Kommunistpartiet är förbjudet. Partier som vill nominera kandidater till parlamentet måste betala höga depositionsavgifter.

Valresultatet 2018 var historiskt då det dittillsvarande statsbärande malajnationalistiska partiet *United Malays National Organisation* (UMNO) och den UMNO-ledda regeringskoalitionen *Barisan Nasional* (BN) förlorade regeringsmakten för första gången sedan Malaysias självständighet 1957. Den segrande koalitionen i valet, *Pakatan Harapan* (PH), hade i sitt valmanifest gett flera vallöften om demokratiska reformer och ökad respekt för mänskliga rättigheter.

I samband med den nya regeringens tillträde släpptes den före detta oppositionsledaren Anwar Ibrahim ur fängelse och benådades av kungen. Han dömdes 2015 till fem års fängelse för sodomi – något som de flesta bedömare betraktar som en politiskt motiverad dom.

I samband med att partiet *Pribumi Bersatu* och vissa ledamöter från partiet *Keadilan Rakyat* lämnade *Pakatan Harapan*-koalitionen i februari 2020 fick koalitionen lämna över regeringsmakten. En ny koalition, under ledning av premiärminister Muhyiddin Yassin, bildade istället regering i mars 2020. När Muhyiddin senare förlorade stöd i parlamentet och avgick i augusti 2021 ersattes han av den tidigare biträdande premiärministern Ismail Sabri som bildade regering med i stort sett samma regeringskoalition, dvs framför allt *Bersatu*, UMNO och islamistiska PAS.

I september 2021 undertecknade regeringen och oppositionsblocket *Pakatan Harapan* ett samförståndsavtal för ökad politisk stabilitet och samarbete kring institutionella reformer. Avtalet innebär bland annat att en tidsbegränsning för premiärministerns ämbetsperiod införs och att sänkningen av rösträttsåldern till 18 år påskyndas. Regering och opposition har också förberett ett lagförslag som förbjuder en vald politiker att sitta kvar i den valda församlingen vid partityte. Ett demokratiskt problem som uppmärksammas är att ett stort antal politiker, på nationell- och delstatlig nivå, har utsatts för påtryckningar att byta politisk tillhörighet mitt i en mandatperiod, vilket lett till att den styrande koalitionen förlorat sin majoritet.

Omkring 15 procent av regeringsmedlemmarna och 14 procent av parlamentsledamöterna är kvinnor.

Det civila samhällets utrymme

Civilsamhällesorganisationer måste enligt lag registreras och regeringen har rätt att avregistrera organisationer som bryter mot de lagar som reglerar bildande av icke-vinstdrivande föreningar och organisationer.

Efter *Pakatan Harapans* regeringsbildning 2018 uppgav många civilsamhällesorganisationer att deras situation förbättrades. Efter att den nya regeringen tog över i mars 2020 under ledning av premiärminister Muhyiddin, försämrades situationen igen. Bland annat ökade antalet polisutredningar av civilsamhällesföreträdare och andra som deltagit i olika demonstrationer.

IV. MEDBORGERLIGA OCH POLITISKA RÄTTIGHETER

Respekt för rätten till liv, kroppslig integritet och förbud mot tortyr

Det finns inga uppgifter om politiska mord eller utomrättsliga avrättningar under 2021. Före regeringsskiftet 2018 förekom enstaka fall av påtvingade försvinnanden, liksom politiskt motiverade mord. Det senaste omtalade fallet ägde rum 2017, då pastor Raymond Koh kidnappades på öppen gata i Kuala Lumpur. Polisen misstänker att en islamistisk grupp låg bakom försvinnandet. Pastor Koh är alltjämt försvunnen.

Allmän domstol kan döma män över 18 år till spöstraff med tyngre rotting som tillfogar betydande kroppsskada. Denna typ av spöstraff kan utdömas för ett 60-tal brott såsom människohandel, kidnappning, narkotikainnehav, våldtäkt och rån. Shariadomstol kan döma muslimska män och kvinnor till spöstraff för utomäktenskapliga sexuella förbindelser eller för alkoholkonsumtion. Spöstraff under sharialag är inte ämnat att tillfoga kroppsskada utan snarare att förödmjuka den dömda. Spöstraff av personer under 18 år förbjöds när den nya barnlagen trädde i kraft 2016.

Enligt *Human Rights Watch* förkommer det att polis använt tortyr och misshandel mot personer misstänkta för brott. Straffrihet för dessa brott fortsätter att vara ett problem Enligt inrikesministern avled sex personer i polisarrest mellan januari och augusti 2021. Åtta personer avled i fängelse och 28 personer i immigrationsförvar under samma period.

Människorättsorganisationer misstänker att antalet dödsfall i förvar i själva verket är betydligt högre. Organisationen SUARAM pekar på den stora diskrepansen jämfört med föregående år - i november 2020 uppgav inrikesministern att 296 personer avlidit i fängelse det året. Regeringen har beslutat att inrätta en särskild enhet (bestående av poliser och en civil tjänsteperson) som ska utreda dödsfall av frihetsberövade personer. Arbetet inleddes under 2022. Kritik har riktats mot att enheten inte kommer att bli tillräckligt självständig.

Dödsstraff

Malaysia fortsätter att döma människor till döden, men har sedan 2018 upprätthållit ett de facto-moratorium för avrättningar. Malaysia gav sitt stöd till den senaste resolutionen i FN:s generalförsamling (UNGA) om ett moratorium för användning av dödsstraffet i december 2020.

Malaysia har åtta lagar som föreskriver tolv brott som medför obligatoriskt dödsstraff och 21 brott där dödsstraff finns i straffskalan, men där domstolen har ett utrymme att döma till lindrigare straff. I slutet av 2021 meddelade regeringen att en särskild kommitté ska granska alternativ till obligatoriskt dödsstraff. Regeringens avsikt är att lägga fram ett lagförslag om en revidering av dödsstraffet till parlamentet under 2022.

I slutet av 2021 fanns 1286 dödsdömda personer i Malaysias fängelser, varav de flesta (73 procent) dömts för narkotikarelaterade brott.

Rätten till frihet och personlig säkerhet

Godtyckliga frihetsberövanden har förekommit under tidigare regeringar, enligt bland annat FN:s arbetsgrupp mot godtyckliga frihetsberövanden, men det finns inga uppgifter om sådana efter regeringsskiftet 2018 eller senare regeringsskiftet. Däremot finns flera repressiva lagar som möjliggör frihetsberövanden under långa perioder utan domstolsprövning. Regeringen (under premiärminister Muhyiddin) har uppgett att den har för avsikt att justera dessa lagar. Samtidigt har regeringen försvarat lagar som medger frihetsberövande utan rättegång och understrukit att de nödvändiga för att värna nationell säkerhet.

Enligt *Security Offences Special Measures Act* (SOSMA) kan misstänkta för säkerhetsbrott hållas häktade upp till 28 dagar utan rättslig prövning. Enligt den malaysiska civilsamhällesorganisationen SUARAM frihetsberövades 128 personer under åberopande av SOSMA under perioden januari till september 2021, varav majoriteten var misstänkta för organiserad brottslighet.

Antivåldslagen *Prevention of Crime Act* (POCA) möjliggör frihetsberövanden upp till 60 dagar. Enligt SUARAM frihetsberövades 150 personer med hänvisning till POCA under perioden januari till

september 2021, varav det stora flertalet misstänktes för organiserad brottslighet.

År 2015 trädde en ny antiterrorismlag *Prevention of Terrorism Act* (POTA) i kraft. Inrikesministern uppgav i september 2021 att inga personer hade frihetsberövats under POTA mellan januari 2020 och juni 2021.

En annan lag som möjliggör frihetsberövande utan rättegång är antidroglagen *Dangerous Drugs (Special Preventive Measures) Act 1985* (DDA). Mellan januari 2020 och juni 2021 frihetsberövades 1814 personer, inklusive 25 minderåriga, med hänvisning till DDA.

År 2016 antogs en ny lag om ett nationellt säkerhetsråd *National Security Council* (NSC), som leds av premiärministern. Rådet har rätt att utlysa undantagstillstånd inom vissa områden där särskilda säkerhetsrisker bedöms föreligga. Om ett område klassificeras som ett "säkerhetsområde" ges säkerhetsstyrkor rätt att frihetsberöva personer utan häktningsorder inom detta område, samt införa utgångsförbud, stoppa och visitera människor, utföra husrannsakan samt beslagta mark, fastigheter eller ägodelar. Flera civilsamhällesorganisationer har kritiserat att det nationella säkerhetsrådet givits så omfattande maktbefogenheter.

Resebegränsningar förekommer. Även medborgare måste uppvisa pass eller id-kort vid inresa i delstaterna Sarawak och Sabah.

Yttrande-, press- och informationsfrihet, inklusive på internet

Yttrande- och pressfriheten skyddas i grundlagen, men kan begränsas om landets säkerhet eller allmänna ordning anses hotad. Malaysia rankas på plats 113 av 180 granskade stater i Reportrar utan gränser senaste pressfrihetsindex. Rankingen förbättrades avsevärt efter det att koalitionen *Pakatan Harapan* bildade regering 2018 och Malaysia nådde som bäst plats 101 plats i det index som avsåg 2019. Nedgången beror enligt Reportrar utan gränser bland annat på den särskilda förordning som utfärdades när det rådte undantagstillstånd och som straffbelade spridandet av så kallade falska nyheter.

Nyhetsportalen *Malaysiakini* dömdes i februari 2021 av Högsta domstolen till böter (motsvarande drygt en miljon SEK) för kommentarer som några av dess läsare lämnat i ett kommentarsfält. Brottsrubriceringen var domstolstrots.

Journalister som rapporterat om poliskorruption och dödsfall bland frihetsberövade har förhörts hos polisen. En medarbetare på nyhetsbyrån *Astro Awani* utreddes av polisen för misstänkt förtal efter att ha riktat kritik mot att en hamburgarförsäljare drabbats av en oproportionerligt stor bot (motsvarande drygt 100 000 SEK) för att inte ha följt covid-19 restriktionerna.

Lagen om uppvigling omfattar brott som uppvigling mot regeringen eller kungen, uppmaning att störta regeringen på annat än demokratiskt sätt, uppmuntran till hat eller förakt av domstolsväsendet eller anstiftan av rasmotsättningar. Även multimedialagen, lagen om fredliga sammanslutningar och strafflagen har använts av olika regeringar för att begränsa utrymmet för kritik av regeringen och myndigheter.

Multimedialagen straffbelägger yttranden som framförs med avsikt att "irritera, smäda, hota eller trakassera en annan person", och omfattar även anonym kommunikation. Lagens tvetydighet, avsaknaden av tydliga definitioner och kriminaliseringen av handlingen att "irritera annan person" online är en av många anledningar till att lagen är problematisk, enligt människorättsorganisationer. Enligt organisationen SUARAM utreddes eller anhölls 101 personer misstänkta för brott mot multimedialagen mellan januari och september 2021, inklusive flera parlamentariker. Bland annat fick oppositionsledarna Anwar Ibrahim och Lim Guan Eng lämna redogörelser till polisen efter en presskonferens de hållit.

Politiska partier och enskilda personer kopplade till regeringskoalitionen äger eller kontrollerar nästan all tryckt media, radio och tv. När koalitionen *Pakatan Harapan* bildade regering minskade självcensuren bland journalister och oppositionen fick ökat utrymme i medierna. När koalitionen föll försämrades situationen igen.

Enligt Världsbanken beräknas 90 procent av befolkningen ha tillgång till internet. Multimedialagen har använts för att stänga ned hemsidor som anses oanständiga, hotande eller stötande. En särskild kommission har befogenhet att reglera innehållet på internet.

Lagen om publiceringstillstånd möjliggör förbud av tryckning, försäljning och distribution av tryckt media som innehåller material som bedöms hota den allmänna säkerheten, väcka oro hos allmänheten eller skada ordning, säkerhet eller moral. Under det senaste decenniet har hundratals böcker som anses ha skadligt innehåll förbjudits. De flesta är relaterade till islam, men även etnicitet, droger och sex är känsliga ämnen. Enligt människorättsorganisationen SUARAM har inga böcker har förbjudits med hänvisning till lagen om publiceringstillstånd under perioden januari till september 2021.

Vissa utländska medier och filmer censureras, främst på grund av sexuellt innehåll. Israeliska filmer får inte visas på biografer.

Rätten till mötes- och föreningsfrihet

Grundlagen skyddar mötes- och föreningsfriheten, men i praktiken finns betydande begränsningar. Polisen har inte rätt att förbjuda demonstrationer, men fredliga sammankomster måste anmälas till polisen minst fem dagar i förväg. Polisen har även rätt att villkora demonstrationstillstånd och införa restriktioner avseende genomförandet. Spontana protestmöten är inte tillåtna.

Antalet polisutredningar mot demonstranter har ökat under 2021. I mars kallades exempelvis elva personer som demonstrerat till förmån för en sänkning av rösträttsåldern till polisförhör och i augusti greps och frihetsberövades 31 personer som deltagit i en ljusvaka till minne av personer som avlidit i covid-19.

Regeringen fortsatte att begränsa mötesfriheten med hänvisning till behovet att minska smittspridningen. Lagen *Prevention and Control of Infectious Diseases Act 1988* användes vid flera tillfällen 2021 för att förbjuda sammankomster. Efter den största demonstrationen, Lawanprotesten i juli, kallades människorättsobservatörerna SUHAKAM

och Advokatsamfundet till polisförhör för att ha närvarat under protesten.

Religions- och övertygelsefrihet

Grundlagen garanterar religionsfrihet men föreskriver att islam är statsreligion. Det är olagligt för en muslim att avsäga sin tro (apostasi) eller konvertera till andra religioner, med undantag för tre delstater där det är teoretiskt möjligt att lämna islam och där en shariadomstol har sista ordet. Enligt folkräkningen 2010 (den senast tillgängliga statistiken över religiös tillhörighet) är cirka 61 procent av befolkningen sunnimuslimer (shafi-skolan), 20 procent buddhister, nio procent kristna, sex procent hinduer och tre procent har annan religionstillhörighet. Såväl muslimska helgdagar som de största buddhistiska, kristna och hinduiska högtiderna är nationella helgdagar. Religiös tillhörighet framgår av de nationella ID-korten. Det förekommer att personer som tillhör urfolk felaktigt registreras som muslimer – ett administrativt misstag som är mycket svårt att rätta till.

Sultanerna har befogenheter att besluta i islamiska religiösa frågor i respektive delstat, vilket bland annat innebär att de utser domare i delstatens shariadomstolar. Shiaislam erkänns inte.

Det finns särskilda myndigheter för islamiska frågor, på federal nivå för de federala territorierna och på delstatsnivå, som ansvarar för upprätthållande av sharialagstiftningen. Dessa myndigheter kan ibland beordra räder av privata och offentliga byggnader för att kontrollera att muslimer efterlever sharialagstiftningen, exempelvis vad gäller alkoholkonsumtion, klädsel, hasardspel och umgänge mellan personer från olika kön.

Eftersom denna typ av islamiska religiösa frågor regleras på delstatsnivå varierar reglerna i olika delstater. I Kelantan och Terengganu är det till exempel olagligt att vara ateist men ingen har hittills dömts eftersom riksåklagaren fastställt att dessa delstatslagar strider mot grundlagen.

I sin årsrapport 2021 upprepade den amerikanska kommissionen för internationell religiös frihet (USCIRF) sin rekommendation till amerikanska utrikesministeriet att Malaysia placeras på dess särskilda

bevakningslista över länder som kränker religions- och övertygelsefrihet, bland annat med hänvisning till förföljelsen av Ahmadiyya-muslimer.

V. EKONOMISKA, SOCIALA OCH KULTURELLA RÄTTIGHETER

Rätten till arbete, rättvisa arbetsvillkor och relaterade frågor

Malaysia har ratificerat sex av ILO:s åtta centrala konventioner. Efter att konventionen om förbud mot tvångsarbete sades upp 1990 är dock endast fem av de sex ratificerade konventionerna i kraft. Konventionerna om föreningsfrihet och om icke-diskriminering i arbetslivet har inte ratificerats.

Arbetstagarorganisationer får i princip verka fritt och strejkrätt finns. Fackföreningar verkar inte nationellt utan lokalt, vilket innebär att konflikter och strejker förekommer på arbetsplatsnivå. Utländska migrantarbetare har rätt att ansluta sig till arbetstagarorganisationer, men det är få som gör det.

Enligt officiell statistik var medianlönen för malaysiska kvinnor generellt 3,7 procent lägre än för malaysiska män år 2020. Sysselsättningsgraden bland kvinnor var 68 procent år 2020.

Enligt anställningslagen får ingen kvinna avskedas under pågående föräldraledighet. Anställningslagen ger sedan 2021 kvinnor i privat sektor rätt till 90 dagars betald föräldraledighet, vilket är i nivå med vad som gäller i offentlig sektor. Statsanställda kvinnor har dessutom rätt till fem års obetald föräldraledighet. Pappaledighet medges med 7–14 dagar i den offentliga sektorn.

Minimilönen höjdes år 2020 till 1200 ringgit (motsvarande cirka 2500 SEK) per månad. Enligt arbetslagstiftningen ska normal arbetstid inte överstiga åtta timmar per dag, eller 48 timmar per vecka, och varje vecka ska innehålla minst en vilodag. Enligt fackföreningsförbundet *Malaysian Trades Union Congress* är det dock vanligt förekommande med arbetsdagar om upp till 18 timmar i servicesektorn – särskilt inom de sektorer där utländsk legal och illegal arbetskraft är vanlig. Regeringen uttalade i december 2021 att den hade för avsikt att ändra

sysselsättningslagstiftningen så att definitionen av ”arbetstagare” också inkluderar tjänsteutförare kopplade till olika digitala plattformar.

Enligt lagen om barn och unga är anställning av barn under 15 år förbjudet, men lagen tillåter undantag såsom lätt arbete i familjeföretag eller i skolor. Det finns uppgifter om att barnarbete förekommer inom bland annat jordbruk- och plantager, men även i små familjeföretag.

Enligt en rapport från Världsbanken uppskattades antalet utländska migrantarbetare år 2017 uppgå till drygt tre miljoner personer, varav knappt hälften saknade arbets- eller uppehållstillstånd. Dessa arbetar främst i byggnads-, palmolje- och tillverkningsindustrin. Människorättsorganisationer har uppmärksammat särskilt svåra arbetsförhållanden bland underleverantörer i tillverkningen av gummihandskar, bland annat uteblivna löner, påtvingad övertid och att migrantarbetare fått sina pass konfiskerade. Flera malaysiska tillverkare av gummihandskar och palmoljeproducenter har varit föremål för amerikanskt importförbud på grund av påstått tvångsarbete. Flera av dessa företag ändrat sina rekryteringsregler, bland annat genom att ersätta migrantarbetarna för rekryteringsavgiften och sluta omhänderta passen. I slutet av 2021 lanserade regeringen en nationell handlingsplan mot tvångsarbete, som utarbetats tillsammans med ILO.

Hushållsanställda, vilka mestadels är kvinnor, omfattas inte av arbetsrättslagstiftningen.

Rätten till bästa uppnåeliga fysiska och mentala hälsa

Hälso- och sjukvården bedrivs till största del i offentlig regi och är kraftigt subventionerad för malaysiska medborgare. Regeringen avdelar årligen cirka fyra procent av landets BNP till hälsovård. Vården håller överlag god kvalitet och läkarkåren har hög kompetens, framför allt i städerna. Hälsovården är icke-diskriminerande och alla medborgare har tillgång till sjukvård. Även om de offentliga utgifterna för hälso- och sjukvård har ökat under de senaste åren som andel av BNP, anser Världshälsoorganisationen (WHO) att nivån fortfarande ligger under global och regional standard.

Enligt FN:s särskilda rapportör för rätten till säkert dricksvatten och sanitet har 92 procent av befolkningen tillgång till rent vatten. Under de senaste åren har förekomsten av vattenföroreningar med negativ inverkan på floders ekosystem varit extremt alarmerande i Malaysia.

Barnadödligheten är sju per 1 000 födselar och mödradödligheten är 25 dödsfall per 100 000. Livslängden uppskattas 2021 till 73 år för män och 77 år för kvinnor.

Abort är olagligt, med undantag för om fara för kvinnans liv eller fysiska eller mentala hälsa föreligger. För muslimska kvinnor krävs även ett godkännande från kvinnans make för att få göra abort. För muslimer är sexuella förbindelser endast lagliga inom äktenskapets ramar.

Sedan 2011 förekommer viss sex- och samlevnadsundervisning i skolorna, men den är begränsad på grund av påtryckningar från religiösa företrädare. Allmänbildningen kring frågor relaterade till sex och samlevnad är låg, vilket pekats ut som den huvudsakliga orsaken bakom tonårsgraviteter och efterföljande barnäktenskap. Preventivmedel finns enkelt tillgängliga. Mödra- och förlossningsvården fungerar väl.

Flyktingar registrerade hos UNHCR har rätt att få tillgång till sjukvård till reducerad kostnad. Personer som saknar medborgarskapshandlingar eller id-handlingar saknar tillgång till subventionerad offentlig sjukvård, med undantag för akutsjukvård.

Rätten till utbildning

Alla barn har rätt till kostnadsfri och obligatorisk sexårig grundskola. Det saknas dock mekanismer för att upprätthålla den obligatoriska skolnärvaron för alla elever. Barn till flyktingar eller papperslösa har inte tillgång till det allmänna skolsystemet, vare sig de är registrerade hos UNHCR eller inte.

Omkring 96 procent av alla barn mellan sju och tolv år går i skolan. Totalt 72 procent av flickorna och 66 procent av pojkarna fortsätter sin utbildning inom det offentliga skolsystemet till nästa stadium och därutöver fortsätter många till privata skolor. Läskunnigheten bland vuxna är, enligt Unesco, cirka 97 procent. Skolorna är till viss del etniskt

segregerade, dels till följd av språk, dels till följd av den islamisering av det offentliga skolväsendet som ägt rum de senaste decennierna.

Flickor och pojkar har samma rätt och tillgång till utbildning. Under universitetsnivå är andelen flickor och pojkar i skolan relativt jämn. På universitetet är cirka 60 procent av studenterna kvinnor och 40 procent män. Det är framför allt barn som tillhör vissa urfolk och barn till migranter som inte deltar i eller fullföljer den obligatoriska utbildningen.

Rätten till en tillfredsställande levnadsstandard och social trygghet

Den snabba ekonomiska utveckling de senaste årtiondena har medfört bättre levnadsvillkor för stora delar av befolkningen. Malaysia rankades år 2020 på plats 62 av totalt 189 länder i UNDP:s index över mänsklig utveckling. År 2020 ändrade Malaysia sin officiella fattigdomsgräns från RM 980 (motsvarande cirka 2200 SEK) till RM 2 280 (motsvarande cirka 5200 SEK) per månad. Enligt den nya gränsen klassificerades 5,6 procent av befolkningen som fattiga 2019.

Malaysia präglas dock av stora inkomstklyftor. Levnadsstandarden skiljer sig avsevärt mellan stad och landsbygd. Personer som tillhör urfolk har betydligt lägre levnadsstandard och inkomst än befolkningsgenomsnittet. Inkomstjämligheten har ökat mellan 2016 och 2019. År 2019 låg den månatliga medelinkomsten på RM 7901 och medianinkomsten på RM 5873.

VI. RÄTTEN ATT INTE UTSÄTTAS FÖR DISKRIMINERING

Kvinnors åtnjutande av de mänskliga rättigheterna

Könsdiskriminering är förbjudet enligt grundlagen. På familjerättens område åtnjuter muslimska män och kvinnor dock inte samma rättigheter. Sharialagstiftning tillåter månggifte för muslimska män och kvinnor diskrimineras bland annat vid äktenskapsskillnad, vårdnadstvister och arv.

Malaysia har reserverat sig mot artikel 16 i FN:s konvention om avskaffande av all slags diskriminering mot kvinnor som berör kvinnors och mäns lika rättigheter i fråga om äktenskap, skilsmässa och vårdnad av

barn. Reservationen görs med motiveringen att dessa frågor faller under sharialag.

Enligt *Women's Aid Organisation* och *Joint Action Group for Gender* har cirka 90 procent av de muslimska kvinnorna utsatts för könsstympning. Beslutet att låta könsstympta en flicka tas med hänvisning till religiösa krav. Den vanligaste formen av kvinnlig könsstympning utgörs av prickning eller snittning av könsorganet. I samband med att Malaysia granskades i FN:s universella granskningsmekanism 2018 uppgav regeringen att den procedur som utfördes av läkare under kontrollerade former var en kulturell sedvänja som inte kunde anses vara kvinnlig könsstympning.

Straffet för våldtäkt är fängelse i högst 20 år och spöstraff. Våldtäkt inom äktenskap är inte brottsligt såvida inte den ena parten bedömts ha skadat den andra. Våld mot kvinnor i nära relationer har ökat i samband med de pandemirelaterade nedstängningarna av samhället under 2020 och 2021. Enligt ministeriet för kvinnor, familj och samhällsutveckling ökade antalet samtal från kvinnor till olika hjälplinjer med 57 procent under pandemin.

Våld mot kvinnor i hemmet är straffbart med högst två års fängelse och böter vid upprepade brott. Kvinnorätsorganisationer har dock kritiserat polis och rättsvårdande myndigheter för bristande implementering av lagen. Malaysia har infört en modell kallad *One Stop Crisis Centre* (OSCC) som kombinerar klinisk vård och preventiva åtgärder för personer utsatta för våld och sexuella övergrepp på över hundra statliga sjukhus. Det är en modell som enligt UN Women varit mycket framgångsrik.

Kvinnor är underrepresenterade på högre politiska poster och i ekonomiskt beslutsfattande. Andelen kvinnor på chefspositioner i näringslivet var 37 procent 2021. Andelen företag som drivs eller ägs av en kvinna uppgår till cirka 20 procent. Andelen kvinnor i bolagsstyrelser i hundra stora börsnoterade bolagen är 25 procent. Men det finns också många företag, inklusive börsnoterade sådana, som inte har någon kvinna alls i styrelsen. År 2021 lade regeringen fram ett förslag med innebörd att samtliga börsnoterade bolag måste ha minst en kvinna i styrelsen.

Barnets rättigheter

Det finns 9,13 miljoner barn under 18 år i Malaysia, vilket motsvarar 27,9 procent av befolkningen. Den goda ekonomiska utvecklingen de senaste 30 åren har gynnat barn och ungdomar. Antalet barn som fått tillgång till utbildning och sjukvård har ökat kraftigt, men de regionala skillnaderna är fortfarande stora.

Ett barn som föds i Malaysia får automatiskt medborgarskap om minst en förälder är malaysisk medborgare. Om barnet föds utomlands får det malaysiskt medborgarskap om fadern är malaysier. Däremot saknas lagreglering för barn som föds utomlands med en malaysisk moder och en utländsk fader vilket har lett till ett stort antal obehandlade medborgarskapsansökningar. Efter domstolsprövning kan nu även malaysiska mödrar registrera sina utomlands födda barn som malaysiska medborgare. Beslutet har överklagats av regeringen och har således ännu inte vunnit laga kraft. Malaysiska myndigheter registrerar inte barn till papperslösa, statslösa eller oregistrerade flyktingar. Om ett barn inte registrerats kan det nekas utbildning, sjukvård och andra sociala tjänster.

Aga är inte kriminaliserat i Malaysia, varken i hemmet eller i skolan eller i andra sammanhang.

Minimiåldern för att ingå äktenskap är 18 år för män och 16 år för flickor. Muslimer under 16 år kan dock få särskilt tillstånd av shariadomstol att gifta sig. Det finns ingen offentlig statistik över antalet barnäktenskap, men Unicef uppskattar att cirka 1500 barn gifter sig varje år. Den tidigare premiärministern uppmanade 2020 alla delstater att höja minimiåldern för äktenskap mellan muslimer till 18 år och samma år lanserade regeringen en nationell färdplan för att tackla problemen med barnäktenskap. Delstaten Selangor har hittills varit den enda delstaten som gjort detta. Nuvarande regering avser inte höja minimiåldern för muslimska flickor till 18 år. Det är oklart i vilken mån regeringen har genomfört övriga åtgärder som föreslås i färdplanen.

Enligt 2020 års *Global Nutrition Report* var cirka 20 procent av de malaysiska barnen kortväxta till följd av undernäring. I oktober 2021 meddelade Malaysias hälsominister att regeringen skulle tillsätta en arbetsgrupp för att angripa problemet med undernäring och kortväxthet.

År 2019 inrättades en särskild barnkommissionär.

Rättigheter för personer som tillhör nationella, etniska, språkliga och religiösa minoriteter samt urfolk

Enligt folkräkningen som genomfördes 2020 utgörs befolkningen till knappt 70 procent av så kallade *bumiputra* (malajer och urfolk från Sarawak och Sabah), 23 procent är kinesiska malaysier och sju procent indiska malaysier. Av den totala befolkningen är åtta procent icke-malaysiska medborgare enligt officiell statistik.

Efter de så kallade raskravallerna år 1969 infördes en positiv särbehandlingspolitik till förmån för *bumiputras*. Politiken antogs för att bryta den diskriminering som tidigare förekommit, inte minst genom den kinesiska minoritetens starkt dominerande ställning inom ekonomin. Särbehandlingspolitiken innebär att *bumiputra*-personer främjas vid bland annat statsanställningar, banklån och fördelningen av subventionerade bostäder. Vidare åtnjuter företag som ägs av *bumiputra*-personer särskilda privilegier i samband med statliga offentliga upphandlingar. Dessa privilegier för *bumiputra* är djupt rotade i det politiska systemet.

Malaysias urfolk, som består av flera olika folkgrupper, har betydligt lägre inkomster än befolkningsgenomsnittet. I vissa fall saknar barnen födelsebevis, vilket omöjliggör skolgång. Många av de barn som går i skolan slutar i förtid. Skogsskövling och avverkning har enligt *Amnesty International* inneburit omfattande kränkningar av urfolks rättigheter. Situationen förbättrades efter regeringsskiftet 2018, men kompliceras av att markfrågor faller under delstatlig kompetens.

Malaysia har inte tillträtt den internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (ICERD). Den malaysiska människorättsorganisationen *Pusat Komnas* har identifierat 53 incidenter av rasism, rasdiskriminering eller xenofobi under 2021.

Hbtqi-personers åtnjutande av mänskliga rättigheter

Det finns ingen lagstiftning som uttryckligen förbjuder homosexualitet. Däremot är strafflagstiftningen utformad på ett sätt som i praktiken innebär att sexuella handlingar mellan män, oavsett religion, är olagliga och kan bestraffas med spöstraff samt fängelse i upp till 20 år. Lagföring

sker i sekulär domstol. Sexuellt umgänge mellan icke-muslimska kvinnor är inte straffbelagt. Transpersoner kan åtalas för ”oanständigt beteende” eller ”antastande med omoraliskt syfte” och dömas till böter eller högst tre månaders fängelse. Gripanden, trakasserier och våld mot transpersoner förekommer. Så kallad ”*cross dressing*” är kriminaliserat i de flesta av Malaysias 13 delstater. Även om en viss liberalisering har skett i samhället är synen på hbtqi-personer fortfarande starkt negativ och sexuella relationer mellan personer av samma kön är normalt socialt oacceptabla. Den statliga filmcensurmyndigheten censurerar alla hbtqi-karakterer på film såvida de inte ”omvänds” till heterosexualitet under filmens gång.

Särskild lagstiftning som förbjuder hatbrott mot hbtqi-personer saknas. Ett fall som rönt mycket uppmärksamhet gäller en transperson som utretts, förhörts och misshandlats av religiösa myndigheter, misstänkt för att ha burit kvinnokläder vid en privat religiös ceremoni. Vid ett tillfälle uttalade den religiösa delstatsmyndigheten att den hade avdelat drygt 120 personer för att försöka lokalisera personen i fråga. Till slut kände hon sig tvingad att fly till Thailand och har därefter beviljats asyl i Australien. Enligt människorättsorganisationer har flera transpersoner flytt från Malaysia och beviljats asyl utomlands.

Situationen för hbtqi-personer bedöms ha försämrats sedan det islamistiska partiet PAS hamnat i regeringsställning.

Flyktingars och migranters rättigheter

Malaysia beviljar inte asyl eller flyktingstatus till flyktingar. Officiellt finns därför inga flyktingar i landet, utan bara utländska medborgare som vistas lagligt eller olagligt i landet. Människorättsorganisationer har efterfrågat nationell lagstiftning för att stärka flyktingars och asylsökandes rättigheter.

UNHCR har kontor i Malaysia och hanterar mottagande, registrering och prövning av status för de flyktingar som kommer till Malaysia. Personer som beviljats flyktingstatus av UNHCR erkänns emellertid som flyktingar av malaysiska myndigheter och beviljas inte heller arbetstillstånd. År 2021 fanns drygt 180 000 registrerade flyktingar, varav 86 procent kom från Myanmar, de flesta rohingyer. Övriga kom främst

från Pakistan, Jemen, Syrien och Somalia. UNHCR bistår även flyktingar med bland annat hälsovård, utbildning, finansiellt stöd och rådgivning. UNHCR har periodvis haft svårt att verka i Malaysia.

Regeringen driver återkommande kampanjer för att lokalisera och gripa migranter som befinner sig illegalt i landet. Spöstraff, i vissa fall kombinerat med fängelse i upp till fem år eller böter följt av utvisning, utdöms för olaglig vistelse. I början av 2021 utvisade malaysiska myndigheter 1086 personer till Myanmar. Utvisningen genomfördes i strid med ett domstolsbeslut att inhibera utvisningsbeslutet och trots vädjanden från flera stater och människorättsorganisationer.

Enligt uppgift förekommer det att arbetsgivare beslagtar utländska migrantarbetares pass, inte betalar ut lön och på andra sätt utnyttjar dessa migrantarbetare. Hushållsanställda och plantagearbetare framhålls som särskilt utsatta.

Rättigheter för personer med funktionsnedsättning

Varken grundlagen eller andra lagar förbjuder uttryckligen diskriminering på grund av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning. Enligt lag har personer med funktionsnedsättning rätt till tillgång till kollektivtrafik, boende, utbildning, anställning och hälsovård. Det finns dock inga mekanismer för hur dessa rättigheter ska förverkligas eller utkrävas i praktiken. Regeringen subventionerar 50 procent av kostnaderna vid köp av lokaltillverkade bilar och motorcyklar anpassade för personer med funktionsnedsättning. Regeringen verkar för att förändra sociala attityder och förbättra integrationen av personer med funktionsnedsättning. Det finns ett begränsat antal skolor för barn med särskilda behov. De flesta barn med funktionsnedsättning går emellertid i vanliga skolor, där fysisk tillgänglighet kan utgöra ett stort problem.

VII. Exempel på svenskt och internationellt arbete rörande mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer i Malaysia

Regeringens demokratisatsning, som går ut på att Sverige i alla sammanhang ska stå upp för demokratiska principer, arbeta för att stärka demokratin och uttrycka kritik när den brister, genomförs också i Malaysia. Tillsammans med övriga EU-länder verkar Sverige för att

Malaysia ska tillträda relevanta konventioner om mänskliga rättigheter. EU arbetar även för att främja av yttrandefrihet och jämställdhet och följer situationen för människorättsförsvarare. Under 2021 har EU stött projekt för bland annat dödsstraffets avskaffande, för ökad jämställdhet, för yttrandefrihet, för ratifikation av centrala människorättskonventioner och för en förbättrad situation för flyktingar och migranter. Sveriges ambassad i Kuala Lumpur har drivit projekt för ökad jämställdhet och främjandet av miljö rättvisa.

Flera FN-organ finns på plats i Malaysia, bland annat UNDP, UNFPA, UNHCR, Unicef och WHO.

Malaysia valdes 2021 in i FN:s råd för mänskliga rättigheter för perioden 2022 – 2024. Regeringen har i samband med kandidaturen till FN:s människorättsråd utlovat att genomföra de skyldigheter som följer av de centrala människorättskonventioner som landet tillträtt. Till skillnad från den regering som lämnade i februari 2020 har regeringen dock inte lovat att ratificera återstående internationella konventioner om mänskliga rättigheter.

Malaysia granskades i FN:s universella granskningsmekanism (UPR) i november 2018. Sverige gav rekommendationer om att avskaffa dödsstraffet och kroppsbestraffning samt att upphäva samtliga av Malaysias reservationer till Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor.

VIII. Ratificering av centrala konventioner om mänskliga rättigheter

Internationella konventionen om medborgerliga och politiska rättigheter (*International Covenant on Civil and Political Rights*, ICCPR), det fakultativa protokollet om enskild klagorätt och det fakultativa protokollet om avskaffandet av dödsstraffet har inte ratificerats.

Internationella konventionen om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (*International Covenant on Economic, Social and Cultural*

Rights, ICESCR) och det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Internationella konventionen om avskaffandet av alla former av rasdiskriminering (*International Convention on the Elimination of all forms of Racial Discrimination*, ICERD) har inte ratificerats.

Konventionen om avskaffandet av all slags diskriminering mot kvinnor (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women*, CEDAW) ratificerades år 1995. Det fakultativa protokollet om enskild klagorätt har inte ratificerats.

Konventionen mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling eller bestraffning (*Convention Against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment*, CAT) och det fakultativa protokollet om förebyggande av tortyr har inte ratificerats

Konventionen om barnets rättigheter (*Convention on the Rights of the Child*, CRC) ratificerades år 1995. Det fakultativa protokollet om indragning av barn i väpnade konflikter och det fakultativa protokollet om försäljning av barn, barnprostitution och barnpornografi ratificerades år 2012.

Konventionen om rättigheter för personer med funktionsnedsättning (*Convention on the Rights of Persons with Disabilities*, CRPD) ratificerades år 2010.

Internationella konventionen till skydd för alla människor mot påtvingade försvinnanden (*International Convention for the Protection of All Persons from Enforced Disappearances*, ICED) har inte ratificerats.

1951 års konvention angående flyktingars rättsliga ställning (*Convention Relating to the Status of Refugees, 1951 Refugee Convention*) och det tillhörande protokollet har inte ratificerats.

Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (*Rome Statute of the International Criminal Court*) har inte ratificerats.